

jev, dolžnostih in podobnem. Če bi bili Podaci za istoriju ... res prava polkovna zgodovina, se ne bi moglo zgoditi, da bi bil na primer oficir, ki je prišel v Maribor 23. novembra z drugo skupino, naštet že kot pripadnik prve skupine. Po Podacih ... je bila proslava v Mariboru 1. decembra in tako dalje. Težko je ugotoviti, ali je ta srbohrvaški tekst tista polkovna zgodovina, o kateri piše tudi Lojze Ude in ki naj bi jo napisal okoli leta 1929 Drago Slekovec. Obstaja namreč še ena polkovna zgodovina ali vsaj njen poizkus. Ta je v slovenščini; v prepisu ga hrani nekdanji tajnik organizacije borcev za severno mejo v Celju Anton Mulej. Ta zgodovina ima zadaj zapisano, da je prvih sedem strani napisal nadporočnik Sancin, ni pa mogoče ugotoviti — tako piše — kdo je

bil avtor vsega drugega. Tudi ta zgodovina ima katero izmed napak prej omenjenega srbohrvaškega besedila (tudi 1. december kot dan proslave v Mariboru, kar pomakne odhod na Koroško za 14 dni naprej), toda v glavnem je bogatejša od srbohrvaškega besedila, manj vojaško uradna, kot dodatek ima skromen dnevnik polka. Obe navedeni zgodovini skupaj sta uporabni, če upoštevamo še druga, že drugje zapisana nesporna dejstva. — 11. Zdravko Seručar: Vojne akcije u Koruškoj 1918/19 godine, Vojnoistorijski institut JA, Beograd 1950, str. 29. — 12. Metod Mikuž: Slovenci v stari Jugoslaviji, Ljubljana 1965, str. 105. — 13. Mikuž, str. 107. — 14. Več o Celjski legiji dr. Ervin Mejak: V boju za našo severno mejo, samozaložba, Celje 1937.

MATEJ HUBAD

CVETKO BUDKOVIČ

Zborovodja, glasbeni pedagog, harmonizator narodnih pesmi, prvi ravnatelj konservatorija v Ljubljani, Matej Hubad je bil rojen 28. avgusta 1866 v vasi Povodje pri Skaručni pod Šmarno goro. Oče Valentin (Balant) je bil orjak, veseljak, dober pevec, mati Marija, roj. Pušavec, je bila doma s posestva pri »Raku« pod Šinkovim turnom, a je umrla, ko je imel Matej leto in pol. V družini je bilo devet otrok, od teh pet fantov. Najstarejši je postal profesor, pozneje tudi dvorni svetnik in deželni šolski nadzornik. Prva učiteljica petja mu je bila sestra Marijana, pozneje gostilničarka pri Sokolu v Ljubljani. Doma, pri preji, mu je pela narodne in nabožne pesmi, ki jih je takoj posnel za njo.

OSNOVNA ŠOLA IN GIMNAZIJA

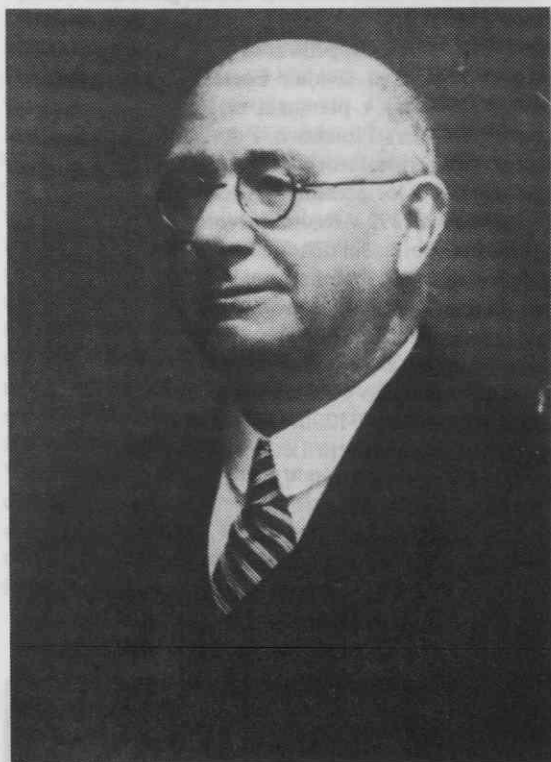
Ko je imel sedem let, so ga vpisali v prvi razred osnovne šole v Skaručni. Poučeval ga je Matevž Bohinc, organist in pomožni vaški učitelj; včasih ga je v svojem stanovanju pri starem špinetu učil cerkvene pesmi. Pel je sopran, sprva na pamet, nato tudi po notah. Veliko so peli in igrali tudi pri sosedu, mlinarju Čizmanu. Pred hišo ali v veži se je zbralo iz obeh družin do deset glasbenih navdušencev. Matej je imel močan glas, ki se mu je po mutaciji razvil v bariton.

V jeseni 1875 ga je oče vpisal v II. mestno šolo na Grabnu v Ljubljani. Tu je končal z odličnim uspehom tri razrede. V dvo- in triglasnem šolskem zboru je pel drugi glas. Za glasbo ga je navduševal učitelj Anton Razingar, odličen pevec, Nedvčedov učenec in koncertni solist. Leta 1878 je začasno zapustil Ljubljano in obiskoval prva dva razreda gimnazije v Ptuj, kjer je poučeval njegov brat Francè. V šolskem

zboru, ki ga je vodil učitelj glasbene šole in stolni organist Anton Weixler, je pel sopran. Od 3. razreda naprej je obiskoval staro gimnazijo na Vodnikovem trgu v Ljubljani. Tu je vodil gimnazijski zbor ravnatelj orglarske šole in stolni regens cori Anton Foerster. Pri mašah v uršulinski cerkvi je Hubad že sam intoniral in taktiral. Po četrtem razredu, to je med mutacijo, ni pel v nobenem zboru, pač pa je dirigiral. Ob počitnicah (med petim in šestim razredom gimnazije) so priredili koncert v Sevnici. Nastopil je vokalni kvartet v sestavi: Franc Pogačnik-Navar, 1. tenor (pozneje svetovno znan operni pevec), Ludovik Böhm, 2. tenor, Matej Hubad, 1. bas, Josip Mihelčič, 2. bas. Skladbe so peli večinoma iz zbirke Lavorika. Hubad je vadil kvartet v stanovanju sošolca Lovšina, »posestnika« klavirja. Peli so tedaj priljubljeni Foersterjevi skladbi Njega ni, Milici, Gustava Ipavca Slovenec sem, Zvonikarjevo in druge. Ob počitnicah je pod Hubadovim vodstvom nastopil na vrtu ljubljanske čitalnice tudi dijaški zbor GM. V Idriji je sam kot solist predstavil Vilharjevega Mornarja.¹

Zborovsko petje so vneto gojili tudi v šoli Glasbene matice. Obiskovati so ga morali vsi učenci. Šolski zbor (98) je vodil učitelj violine in klavirja Anton Sochor, med njegovo odstotnostjo pa Anton Razingar. Tedaj so se pevci dijaških zborov gimnazije, realke in moškega učiteljskega domeni, da se pridružijo Glasbeni matici kot njen dijaški zbor. Sprva je štel (zbor) 80, po nekaj vajah pa že 120 pevcev. Od jeseni 1884 so vadili v mali dvorani GM, v prvem nadstropju gostilne Pri vitezu na Bregu št. 3, nato v Bleiweis-Souvanovi hiši na Kongresnem trgu in v Špitalski (Stritarjevi) ulici v prostorih Frana Ravniharja, prvega predsednika društva Glasbene matice. Peli so štiriglasne skladbe iz zbirke Lavorika, kjer so bile zbrane vse

uglasbene pesmi pred čitalnico do 1885. Med njimi je bila Foersterjeva skladba Samo in Venec Vodnikovih in na njega zloženih pesmi. Dijaški zbor je od Sochorja prevzel Hubad in z njim prvič nastopil 25. marca 1885 v redutni dvorani ob navzočnosti deželnega glavarja Andreja Winklerja, ljubljanskega župana Grasselija in pred 700 poslušalci. »*Ta skušnja je bila osobito glede petja prava duševna naslada za mnogoštevilno zbrane poslušalce*«, je med drugim zapisal v poročilo GM njen tajnik Josip Paternoster. Nastop je imel velik vpliv na razvoj zborovskega petja na Slovenskem in na snovanje Grossovega in Hubadovega pevskega zbora Glasbene matice v letu 1891.²

Matej Hubad

Kot devetnajstletni mladenič je bil lahko z zborovskimi dosežki zadovoljen, manj s študijem klavirja. Od petega razreda gimnazije se je H. preživljal z inštrukcijami, svojega klavirja ni imel. Da bi lahko vadal, je s sošolci klavir najel. Stanoval je v podstrešni sobici ključavničarskega mojstra Pilka na Marije Terezije cesti št. 4. Kar je ostalo od zaslužka inštrukcij, je porabil za obisk koncertov in gledaliških predstav. Poslušal je uprizoritev Vilharjeve spevoigre Jamska Ivanka, v nemškem gledališču ga je navdušil za študij na visoki stopnji dirigent Gustav Mahler, ki je bil tam angažiran v sezoni 1881/82. Čitalniški pevski zbor je takrat vodil Vojteh Valenta, pevsko društvo »Slavec« Srečko Stegnar in pozneje učitelj in pianist na matični

glasbeni šoli Julij Ohm Janušovsky. Poleti je poslušal koncerte vojaške godbe 17. pešpolka; godbi je dirigiral češki kapelnik Nemrawá. Kupoval je glasbene knjige in se kot samouk učil harmonije po slovenski Foersterjevi in nemški Richterjevi knjigi. Nekaj časa mu je bil mentor Foerster, sicer ni znano, ali je šolo Glasbene matice sploh kdaj obiskoval. Ob njenem nastanku je bil star 16 let. Tako so se iztekala tudi gimnazijska leta. Maturiral je 15. julija 1886, v času, ko je Fran Gerbič, operni pevec, prišel iz Lwowa v Ljubljano in tu nastopil službo prvega ravnatelja šole Glasbene matice.³

VOJAŠČINA IN ŠTUDIJ

Na prostovoljno odslužitev vojaškega roka je 1. oktobra odšel v Gradec. Potem ko je bil na naboru potrjen za vojaško službo, je bil 1. oktobra sprejet v 17. kranjski pešpolk. Tudi brat Francé je bil prestavljen iz Ptuja za profesorja na graško gimnazijo. Matej je izkoristil odlok, po katerem so maturanti lahko hkrati služili vojaški rok in študirali na juridični fakulteti graške univerze, kamor se je vpisal Hubad. V zimskem semestru so bila predavanja po 17^h tako da jih je lahko redno obiskoval. Najrajši je poslušal profesorja Sigmunda von Hauseggerja, ki je predaval o harmoniji. Poletnega semestra pa že ni mogel vpisati zaradi večerne zaposlitve v vojaški enoti. Bil je član akademskega društva Triglav; na pobudo pevcev Delafranceschija in Frana Gestrina je ob večernih urah naštudiral popoln koncertni program, a po takrat veljavnih predpisih aktivni vojak ni smel dirigirati zboru civilistov. 30. septembra 1887 je uspešno opravil izpit za rezervnega častnika in se vrnil domov v Povodje.

Proti volji svojcev in s 106 goldinarjev v žepu, ki jih je dobil od sorodnikov, se je odpravil na Dunaj. Domači niso pokazali volje, da bi ga finančno podprli za študij glasbe, zato je bila njegova odločitev tem bolj pogumna. V avstrijski prestolnici se je moral preživljati sam z inštrukcijami. Najtežje je bilo prvo leto. Ko je plačal malo sobico v Wiedenerhauptstrasse in najemnino za klavir, mu je denar malodane pošel. Za tramvaj ga ni bilo, zato je moral vsak dan pešati do stanovanja v Herrengasse 25, kjer je za 25 goldinarjev na mesec inštruiral dva sinova višjega bančnega uradnika. Pri svojem študiju je bil dnevno prikrajan za tri in pol ure. Tudi za operne predstave in za koncerte, ki so sodili v njegov študij, mu je primanjkovalo denarja. A glasbeno literaturo je moral spoznavati, kritično ocenjevati izvajalno prakso dunajskih interpretov. Prav tu se je ponovno srečal z znamenitim dirigentom Dunajske filharmonije in direktorjem opernega gledališča Gustavom Mahlerjem.

Ko je našel naslednje leto priložnost za inštrukcijo dveh šoloobveznih otrok bližje svojega stanovanja, je bilo zanj mnogo lažje. Poleg splošnih predmetov je

inštruiral sinova bogatega peka G. Stingla v II. okraju na Lilienbrunngrasse št. 12 klavir, tudi med počitnicami. Domov se ni prikazal štiri leta. Ob menjavah stanovanj je delil bivalni prostor v Fillgradergasse št. 8 s sošolcem Oskarjem Devom, pozneje skladateljem in predsednikom Glasbene matice v Mariboru. Na Dunaju je bil tudi nekaj časa član akademskega društva »Slovenija«. Nadvse intenzivno je študiral. V štirih letih je na konservatoriju končal harmonijo in kontrapunkt pri znamenitem avstrijskem skladatelju Antonu Brucknerju, orgle pri prof. J. Vocknerju, klavir pri prof. E. Ludwigu, zborovsko petje pri prof. Faistenbergerju. Zasebno je obiskoval tečaj petja in dopolnilnih predmetov pri prof. J. Böhmju.⁴

Leta 1891 ga je že klicala Ljubljana. Član odbora, šolski nadzornik in predsednik matičnega pevskega zbora, mu je ponovno pisal, da prevzame po Grossovem odhodu v Idrijo vodstvo tega zbora. Razprt med novo dolžnostjo in nedokončanim študijem na konservatoriju je »v kupeju 3. razreda od Dunaja do Semmeringa neutolajljivo jokalo.«⁵

VODJA MATIČINEGA ZBORA, UČITELJ V ŠOLI GLASBENE MATICE, KONCERTI

29. novembra 1891 se je vrnil z Dunaja v Ljubljano in se oglasil pri predsedniku Glasbene matice Franu Ravniharju in ravnatelju glasbene šole Franu Gerbiču. Ta mu je sporočil, da bo poučeval 24 ur na teden glasbeno teorijo, mladinsko petje, dijaški zbor; takoj mu je dodelil učence za klavir, solopetje, harmonijo in kontrapunkt. Ob navzočnosti šolskega nadzornika Ivana Vencajza mu je učence s kratkim nagovorom tudi predstavil. Nato je (1. XII.) brez odloga odšel v razred; isti večer je prevzel tudi moški zbor GM. Ta je prvič nastopil pod Hubadovim vodstvom 19. decembra 1891 na Prešernovi proslavi v ljubljanski Narodni čitalnici. Spored je vseboval Nedvčedovo pesem za moški zbor Prešernu, Ipavčevo kantato Na Prešernovem domu — tenor solo je pel Anton Razinger, bariton Božidar Valenta; zadnja je bila Nedvčedova Veseli pastir. Med sporedom je zapel moški kvartet Foersterjevo Milico (peli so Pavšek, Branke, Lilleg, Dečman). Po izvedbi tega programa je Hubad razširil moški zbor v mešanega.⁶

Ta zbor je nastopil 12. marca 1892 v novi dvorani Filharmonične družbe, ker je isti čas v Redutni dvorani zasedal deželni zbor vojvodine Kranjske. Navzlic odporu nekaterih Slovencev, da ne sme nastopiti v nemški hiši, je koncert izjemno uspel. Med obširnimi programom je mešani pevski zbor GM pod Hubadovim vodstvom zapel Foersterjevo skladbo Ljubica in z vojaško godbo pešpolka barona Kühna št. 17 pod vodstvom kapelnika Nemrawe Dvořákov 149 psalm. Odlomek iz Mascagnijeve opere Cavalleria rusticana je s solistko Luizo Daneševo pel zbor GM stoječ na odru, v umetniški sobi pa šolski in dijaški zbor pod vodstvom učitelja Josipa Majerja. Z velikim uspe-

hom je na koncertu sodeloval operni pevec, junaški tenor Karel Trtnik. — Pri proslavi 300-letnice slovenskega skladatelja Gallusa so 9. junija 1892 — zaradi Hubadovega študija na Dunaju — eno leto kasneje nastopili v Redutni dvorani moški, ženski in šolski zbori GM in izvajali izključno jubilantove skladbe. Mešani zbor je zapel motet Ecce quomodo moritur iustus, madrigal Musica nostra amor in še štiri obsežne opuse. Pod Hubadovim vodstvom je nastopilo 150 pevcev in pevk. Več skladb so morali ponavljati. Zelo lepo je poslušalstvo sprejelo šolski zbor. »Brez njega koncert sploh ne bi bil mogoč«, je poročal Slovenski narod. O Gallusovem življenju in delu je uvodoma spregovoril dr. Josip Mantuani.⁷

Odslej so se vrstili koncerti velikih glasbenih oblik, oratoriji, kantate, odlomki iz oper ob spremljavi vojaške godbe in v a cappella zborovski zasedbi. Od slovenskih skladb so izvajali Foersterjevega Sama in Nedvčedov Nazaj v planinski raj, z vojaškim orkestrom pa Čeha: Fibichovo Pomladno romanco in Weissovega Triumfatorja, Dvořákov dvospeve. Pri teh koncertih (15. decembra v deželnem gledališču in 17. decembra 1892 v Redutni dvorani) so prvič sodelovali tudi ljubljanski učiteljskičniki. Prav tam so izvajali Dvořákov Stabat mater za soliste (Luiza Daneševa, Franja Vrhunčeva, Anton Razinger in Marcel Fedyczkowski) zbor in orkester. Pomnožen zbor s šolskimi pevci je štel 180 pevcev in pevk. Jakob Aljaž je za odlično izvedbo tega slovitega opusa daroval za GM sto goldinarjev. 12. in 14. marca 1894 so pomnoženi zbor, solisti (Berta Lesčinska — sopran, Anton Razinger — tenor, Cecil Vašiček — bas), godba pehotnega polka št. 27 izvajali Haydnov oratorij Stvarjenje in v isti zasedbi zbora in orkestra 12. novembra Dvořákov Slovaške ples št. 2 in 4. Matični zbor je predstavil Brucknerjev sedemglasni a cappella zbor Ave Maria in z orkestrom Wagnerjev zbor Predic in balado iz opere Večni mornar ter Rubinsteinov moški zbor Jutro.⁸

Koncertna dejavnost je bila živahna tudi v letu 1895. 12. januarja so prvič izvajali Aljaževe skladbe, 11. marca Dvořákov simfonijo v D-duru, dva ženska zbora sta predstavila Brahmsovi skladbi Glasovi strun polno zvone in Vrtnar s spremljavo harfe in rogov. Poslušalci so lepo sprejeli Alelujo iz Händlovega oratorija Mesija. 6. in 8. aprila so prvič izvedli v Redutni dvorani Dvořákov balado Mrtvaški ženini s solisti: Franjo Vrhunčevo, Antonom Razingerjem, dr. Belom Stuhcem. Nekateri koncertne predstavitve je Hubad komentiral. Kritiki so hvalili izvedbe zahtevnih opusov iz standardnega repertoarja svetovnih koncertnih odrov.

Sposobni dirigent je moral vložiti še posebno veliko naporov v priprave za izvedbo Palestrinove Misa papae Marcelli. Stodvajset mladih pevcev in pevk s čudovitimi, izbranimi in posebej šolanimi glasovi je pripravil za veliko slavnostno proslavo. Nastop je preprečil potres, ki je v noči od 14. na 15. april prizadel Ljubljancanom ogromno škodo. Veliko stavb je

bilo porušenih, med njimi šola GM. Do konca šolskega leta je bilo vsako delovanje zbora in pouka onemogočeno.⁹

Uspehi, ki jih je imel Hubad z zbori dotlej, so bili posledica temeljitega glasbenega in posebej pevskega izobraževanja, zato naj ne bo odveč, da na kratko pogledamo v to delavnico mladih pevcev.

IZOBRAŽEVANJE PEVCEV

Za posodobitev celotnega izobraževalnega procesa so učitelji v šol. letu 1893/94 matične glasbene šole pripravili nove učne načrte za vse predmete, tako tudi za petje, zborovsko in solistično. Deške in dekliške glasove so izobraževali v dveh razredih. V 1. razredu je trajal pouk do aprila po eno uro, od aprila do konca šolskega leta po 3 ure na teden. Predpisani so bili pogoji za sprejem učencev v šolo, učni smoter ter čas trajanja pouka; navedena so domala vsa dosegljiva učila za vsak razred posebej. Podoben učni načrt je šola predpisala za moške glasove. V prvem razredu so med drugim poučevali ritmične vaje, dikcijo, intonacijo, interpretacijo narodnih in umetnih večglasnih pesmi, muzikalno in deklamacijsko fraziranje. V 1. razredu so uporabljali takrat dosegljive pesmarice in učne pripomočke; nekaj od njih je bilo primernih tudi za 2. razred. V 2. razredu so učencem predstavili figuralno in koloraturno petje in posebej petje fug in oratorijev. V tem času je trajal reden pouk solopetja pet let po dve uri na teden v skupini štirih učencev. Poučevala sta Gerbič in Hubad, ki sta sestavila tudi učne načrte. Obema so očitali, da sta se premalo brigala za pouk instrumentov, zlasti pihal in trobil.¹⁰

USPEH NA DUNAJU

Priložnost, da bi Glasbena matica pokazala vzpon zborovskih dosežkov v širšem kulturnem prostoru, se je ponudila po potresu. Ta je v noči od 14. na 15. april 1895 med drugim uničil obe stavbi GM v Gosposki in Vegovi ulici. Šola je začasno dobila prostore v Križevniški ulici in v knežjem dvorcu Zojsove hiše na Bregu. Potresno prizorišče v Ljubljani si je ogledal cesar, pomoč so poslale razne dobrodelne organizacije z dežele in tudi z Dunaja. V zahvalo za humanitarna dejanja je Glasbena matica organizirala v avstrijski prestolnici koncert mešanega pevskega zbora. Iz Ljubljane se je v dvajsetih železniških vagonih pripeljalo na Dunaj 400 gostov. 23. marca 1896 je 189 pevcev in pevk v narodnih nošah in črnih oblačilih prese-netilo razvajeno dunajsko poslušalstvo. Doživeto in sproščeno petje slovenskih narodnih in umetnih pesmi je našlo pot v srca kritičnih poslušalcev in ocenjevalcev. Slednji so v superlativih pisali o zboru »iz province«. Poslušali so Gallusov madrigal *Musica noster amor*, 5. Fibichovo Pomladno romanco, A. Nedveda skladbo *Nazaj v planinski raj*, A. Foersterjevo *Ljubico*, A. Brucknerja *Te deum* in narodne: *Je pa davi slan'ca padla*, *Prišla je miška*, *Pod oknom*, *Bratci veseli vsi*, *Ljub'ca povej*, *povej*, *Škrjanček poje*, vse v Hubadovi priredbi. Okoli 30 časopisov z nemškega, češkega in hrvaškega jezikovnega področja je pisalo o zborovski disciplini, preciznem ritmu, niansirani dinamiki, umetniškem podajanju, o svežih srebrno čistih glasovih — »kot bi sonce sijalo« — o šolanih pevcih, genialnem 30-letnem dirigentu. Wiener Extrablatt je zapisal, da spominjajo Matičini pevci na takrat najbolj sloveč zbor Slavljanskega, Neues Wiener Tagblatt imenuje GM odlično kulturno združenje, ki se je prišlo zahvalit Dunajčanom, a velja velika zah-

Zbor Glasbene matice na Dunaju 1896

vala dejansko njenemu zboru. Človek bi težko verjel, da gojijo ljubitelji, odmaknjeni od velikih kulturnih središč, glasbeno umetnost na taki ravni, ki daleč presegla cilje razvedrila.

Drugi dobrodušni koncert je v veliki dvorani Musikvereina dva dni zatem (25. marca) osebno vodil skladatelj Antonin Dvořák. Izvedba njegove balade Mrtvaški ženini za soliste, mešani zbor in veliki orkester dvorne opere ni prinesel tistega spontanega navdušenja kot a cappella zbor GM s preprostim in prisrčnim podajanjem slovenskih narodnih pesmi. Dunajski kritiki so v časopisih Neue freie Presse, Fremdenblatt in drugih poudarili, da se »v teh karakterističnih pesmih markantno izraža vsa posebnost kranjskih narodnih napevov, z vsemi intimnimi in subtilnimi prednostmi; šele ljubljanski pevci in pevke so nam pokazali vzvišeno krasoto teh, deloma mikavno veselih, deloma elegično-melanholičnih napevov...«¹¹

Dunajskim ocenjevalcem Matičinega zbora najbrž ni bilo znano, da so peli v zboru že prekaljeni in novi, v glasbeni šoli izobraženi pevci. Brez glasbene in pevke izobrazbe še tako genialen zborovodja ne more doseči pri pevcih vrhunskih uspehov. Hubad je bil oboje, odličen zborovodja in odličen pedagog. Prve uspehe je pokazal tudi v šoli GM na oddelku za solistično petje. Njegove učenke so se že uveljavljale na javnih nastopih, na primer Irma (Olga) Polak in Mira Dev. Končno se mu je izpolnila tudi želja, da je nadaljeval prekinjene študije na dunajskem konservatoriju.

ŽE UVELJAVLJENI ZBOROVODJA NA ŠTUDIJSKEM DOPUSTU

Odbor Glasbene matice je Hubadu odobril dveletni plačani dopust na podlagi podpisane zavarovalne police za 1.500 goldinarjev. Premije je odplačeval odbor od njegove plače. Zavezal se je, da bo po končanem študiju šest let poučeval na šoli GM in vodil zbor z istimi obveznostmi in prejemki. Njegovo delo je za ta čas prevzel Josip Čerin, absolvent dunajskega konservatorija in naš prvi doktor muzikologije.

Študent Hubad je sedaj na konservatoriju ponovno vpisal nekatere predmete, ki jih je poslušal že pred devetimi leti in nove: solistično petje (Forsten), pedagogiko (Branky), glasbeno vzgojo (Schmitt), glasbeno literaturo in metodiko pouka (Johann Nepomuk Fuchs) predmete, ki jih je še kako potreboval pri šolski in zborovski praksi, dalje estetiko glasbene umetnosti (dr. Robert Hirschfeld), glasbeno zgodovino (Prossniz), akustiko (dr. Tuma), nauk o instrumentih (Eusebius Mandyczewsky), eksperimentalno fiziko (Leopold Aleksander Zellner). S temi in že abvolviranimi predmeti pred devetimi leti je dobil širok vpogled v znanstvene, umetnostne in pedagoške discipline; vse to veliko znanje je v sebi »prekvasil« in ga na njemu lasten način posredoval začudenim pevcem v zboru in učencem v šoli. Kot zanimivost naj omenim,

da je bil med prijatelji, ki so se ob večernih urah skupaj učili na Dunaju Karel Jeraj, slovenski violinist, pedagog, skladatelj in dirigent. Hubad je vse izpite opravil z odličnim uspehom. Obiskoval je operne predstave, koncerte dunajske filharmonije, zaupali so mu vodstvo 120-članskega zbora Slovanskega pevskega društva. Z njim je izvajal dela izključno slovenskih skladateljev v a cappella zasedbi in z orkestrom. Največje uspehe je dosegel z izvajanjem treh Mokranjčevih rukovetov. Na podlagi ministrskega odloka se je udeležil tečaja za učitelje glasbe in dobil spričevalo za vodenje višje glasbene šole. Ob odhodu z Dunaja ga je Slovansko pevsko društvo izvolilo za častnega člana. Še pred odhodom domov je po dveh letih študija aprila 1898 obiskal Češko (Praga), Poljsko (Varšava, Krakow), Nemčijo (München, Dresden, Leipzig, Berlin). Seznanil se je z organizacijo in ustrojem konservatorjev in glasbenih akademij, z deli slovenskih protestantov, posebej s Trubarjevimi pesmaricami. Ugotovil je, da so slovenski protestantje v glavnem le prevajali besedila nemških pesmi in pesmi, pisanih v latinščini, medtem ko so puščali napeve neizpremenjene. V knjižnicah in arhivih omenjenih mest je našel dragocene partiture, klavirske izvlečke skladateljev iz svetovne glasbene literature, v Wernigerodu čudovito opremljeno Dalmatinovo knjigo, sv. pismo starega in novega testamenta, v berlinski knjižnici Trubarjevo pesmarico, iz katere je jasno razvidno (od zamazanih listov), katere pesmi je pastor pri obredih največkrat uporabljal. Hubad o Trubarjevi prvi slovenski samostojni pesmarici ne govori. Leta 1900 je (Hubad) od petih protestantskih pesmi dve transkribiral v enoglasju, tri pa je postavil v 4—6 glasje. Njegova zasluga je, da je slovenski protestantski pesmi utrl pot na koncertni oder.¹¹

SPET DOMA, V ŠOLI IN PRED PEVCI — SPORI

Prve dni septembra 1898 se je po orožnih vajah v Trstu vrnil v Ljubljano in nadaljeval z delom, ki ga je pred dvema letoma prekinil. A že naslednje leto se je zapletel v resen spor s člani odbora. Glede na visoko glasbeno izobrazbo (le-to je imelo v tistem času le malo slovenskih glasbenikov, med njimi Fran Gerbič, Josip Čerin in nihče drug), na koncertne in pedagoške uspehe, je pričakoval, da mu bo odbor GM naklonil določene finančne in delovne ugodnosti in prednosti, a so se nekateri člani tej njegovi želji (ali zahtevi) uprli. Nesporazumi so se razširili celo na politično področje, čeprav je Hubad neprestano poudarjal, da so vzroki strokovno-šolske in društveno-organizacijske narave. Ko je utemeljeval odpoved službe učitelja, koncertnega in artističnega vodje je izjavil, da »ni misliti na pravi razvoj zavoda vse dotlej, dokler ne bo odbor Glasbene matice sestavljen iz muzikalno-umetniških izobražencev«. Ta je na seji 18. februarja na njegove utemeljitve tako odgovoril, da je njegov odstop soglasno sprejel. Zapletlo se je, ker sklep ni bil

veljaven, saj odbor ni bil sklepčen. Manjkalo je osem odbornikov. Tedaj so izvolili nov odbor, ki je izdal Hubadu novo pogodbo. V njej je nadrobno določil njegovo delovno področje in obveze in mu določil isto plačo kot ravnatelju šole Gerbiču. Prav v tem času so se v društvu zelo poslabšale gmotne razmere, primanjkljaj je znašal 1.200 goldinarjev; odbor je zvišal učencem, to je staršem, učni prispevek.¹³

Zaosttrili so se tudi odnosi med Gerbičem in Hubadom, v glavnem zaradi tega, ker je odbor Gerbiču odvzel naslov artistskega vodje in ga dodelil Hubadu. Zaslužen učitelj, ravnatelj šole, skladatelj in pred tem ugledni operni pevec je bil ponižan. Besedni dvoboj je med njima še poglobil sovraštvo. Novi predsednik GM dr. Andrej Ferjančič je nekoliko cinično pojasnjeval, da je odbor s tem nameraval Gerbiča nekoliko razbremeniti. Gerbič se je zaradi odzema naslova artistskega vodja in nizke plače pritožil, a je predsednik naprtil krivdo Narodni čitalnici in Dramatičnem društvu, s katerima je bil po pogodbi od začetka nastanitve službeno vezan, češ naj pri teh ustanovah uredi svoje prejemke.

Spričo vse večje veljave, ki si jo je Hubad pridobil kot pedagog in dirigent doma in na Dunaju in spričo odličnih ocen v dnevnem časopisu ter glasbenih in literarnih revijah, je visoko dvignil ceno svojemu delu, ne oziraje se na sodelavce. Tako mu je odbor plačal za eno učno uro pouka glasbene teorije in za vodenje šolskega zbora dve učni uri. Vabili so ga na Dunaj, kjer so pričakovali, da bo osvežil življenje v zboru in dvignil njegovo kakovostno raven. Ker tja ni odšel, mu je tudi to pomagalo, da je lažje uveljavil vpliv v odboru pri njegovi programski in kadrovske politiki. Tu je bil vedno uspešen. Zgodilo pa se je tudi, da njegova »prognoza« o razvoju mladega pedagoga, ni povsem vzdržala teže argumentacij. Pianistu Josefu Procházki, je sicer priznaval, da se lahko poboljša kot pedagog, ne pa kot pianist in je ponovno odklanjal njegovo nastanitev. Čez sedem let je bil imenovan za profesorja klavirja na praškem konservatoriju, Hubada pa je v istem času sprejel mestni odbor na svoj plačilni seznam, kar je lahko golo naključje.¹⁴

O pravicah in dolžnostih učiteljev, o sprejemu letih v službo, o plačah, honorarjih in učni obveznosti je odbor GM večkrat razpravljal. Šola je ob koncu devetdesetih let pripravila za učitelje spremembe pravil in uredb, ne pa tudi pravilnika o pokojnini in lestvici o povišanju plač po petih letih. Hubad je bil prvi profesor glasbene šole, nastavljen kot državni uslužbenec s pravico do pokojnine.¹⁵

USPEHI

Poleg klavirskega je imel na šoli največ uspehov oddelek za solistično petje. V splošnem so ocenjevalci produkcij v javnih občilih hvalili oba pevka učitelja Gerbiča in Hubada, da sta potrpežljiva in da z bogatimi izkušnjami lepo posredujeta učno gradivo.¹⁶ Na

produkcijah so se izkazali s pravilno vokalizacijo, vzdržano kantileno, prožno koloraturo ter prijetnim in temno obarvanim altom Marija Moos, lep zastavek in izenačenost v registrih je pokazala Olga Plautz Kellersfeld. Podobne pevske odlike navajajo ocenjevalci za Fani Vrhunc, Jaromilo Gerbič, Ivanko Peršl, Erno Povše in Avgusta Polaška. Ker je ravnatelj Gerbič deloval tudi pri Čitalnici in Dramatičnem društvu, se je dobrim pevcem obetala ugodna zaposlitev. Pianisti višjih razredov so izvajali skladbe na produkcijah tako dobro, da »bi bili v čast najboljšemu konservatoriju.«¹⁷

Šolski pevski zbor je sodeloval 7. aprila 1900 na tretjem matičnem koncertu, ko so izvajali prvi del Dvořákovskega oratorija iz poganstva sveta »Sveta Ljudmila« za soliste, zbor in orkester. Zbor je štel 131 sopranov in altov, 32 tenorjev in basov, vseh 163 pevcev in pevk. Če prištejemo k tem še zbor Glasbene matice in člane vojaške godbe, je sodelovalo na odru 247 glasbenikov, brez solistov. Za vse pevce — 347 — v ljubljanskih dvoranah ne bi našli dovolj prostora.¹⁸ Šolska zbor sta pela že prej, 17. januarja 1900, ko je GM priredila v Narodnem domu koncert, na katerem so nastopili češki violinski virtuoz František Ondříček, godba 27. pešpolka, šolski mešani zbor pa je sodeloval pri izvedbi Haydnovega oratorija Stvarjenje, Händlovega oratorija Mesija; šolski zbori so nastopili »eksaktno, precizno in vsestransko . . . tako . . . da nam je igralo srce in se nam je smejala duša. Pokazali so izvrstno vokalizacijo in fraziranje. Hubad je žel veliko priznanje.«¹⁹

Zelo slovesno so proslavili stoto obletnico rojstva pesnika Franceta Prešerna. Na koncertu so sodelovali šolski zbor, pomnožen z ženskim matičnim zborom, vojaška godba Leopold II., kralj Belgijcev št. 27 in solisti. Pod Hubadovim vodstvom so izvajali Mozartov Requiem tako dovršeno, da imenuje kritik v Ljubljanskem zvonu to prireditev »enega najlepših koncertov«. Slovenski narod je zapisal, da je storil mojster Hubad »pravi čudež z mladimi pevskimi in pevci, ki so tako eksaktno vstopali in precizno vpadali v najtežavnejših figuralnih stavkih in razvijali toliko samozavestne sigurnosti, da moremo le gratulirati zavodu, na katerem se pevski pouk deli tako vestno in temeljito«. Kakorkoli obračamo, Hubad je bil naš prvi, izjemni in enkratni vzgojitelj tako zborovskih kot solističnih pevcev ter dolgo časa nenadomestljiv zborovodja.²⁰

RAZŠIRITEV GLASBENE ŠOLE IN NJENI POMEMBNI ABSOLVENTI

Ko so šolo Glasbene matice pod Gerbičevim vodstvom notranje uredili, pridobili nove sposobne učitelje, dopolnili učne načrte in z učenci dosegli lepe učne uspehe, je pričelo vodstvo društva GM razmišljati o razširitvi glasbenopedagoške dejavnosti zunaj Ljubljane. Z n asveti, kadrovske, organizacijske (učni na-

črti, učila), ne pa tudi finančno je matični odbor pomagal ustanavljati podružnične šole v Novem mestu (1898), Celju (1908), Kranju (1909), Gorici (1909) in v Trstu (1909). Pri vseh imenovanih podružnicah je kot inšpektor in svetovalec neposredno na terenu sodeloval Matej Hubad.²¹

Že pred dvajsetim stoletjem in zlasti prvo in naslednji dve desetletji so se iz matične šole pojavili prvi absolventi, ki so nadaljevali glasbene študije na dunajskem ali praškem konservatoriju in se uvrstili med slovenske glasbene vzgojitelje, koncertante in ustvarjalce. Poleg že imenovanih Hubadovih učencev so pokazali velik napredek Oskar Dev, Mira Dev, po letu 1905 najboljša solistka v Ljubljani, zelo veliko je nastopala na koncertnih odrih Terezija Thaler, dobre učenke so bile Marija in Ana Bertl, Irma Polak, veliko slavo je dosegel basist Julij Betetto sprva Gerbičev, nato od 1903—1905 Hubadov učenec, Jelica Sadar, Josipina Šušteršič, Ivanka Hrast, pozneje učiteljica petja in glasbene teorije na matični glasbeni šoli, odličen lirični tenorist Leopold Kovač in basist Josip Križaj, Jeanette Foedrersperg, Pavla Lovše, obe odlični pevki in solopovski pedagoginji, tenorista Josip Gostič in Svetozar Banovec, sopranistka Anita Meze, da navedem najbolj znane, sicer je njihova vrsta še dokaj daljša.

Tudi Gerbič je vzgojil lepo število znanih pevcev in pevk, med njimi Fani Vrhunc, ki je končala dunajski konservatorij in postala slavna operna in koncertna pevk, Ivanka Peršl, operna pevk v Berlinu in na Dunaju, Vlastimira Peršl, altistka Angela Malic (Malič), Anton Svetek, Ljudmila Novak, baritonist Rudolf Trošt, Pavel Kozina i. dr.²²

Veliko odličnih učencev so vzgojili tudi pedagogi drugih predmetov, klavirja, violine, violončela. Nekaterim absolventom — tudi teoretičnih predmetov — je odbor GM omogočil študij na dunajskem konservatoriju, na primer Antonu Lajovicu, Hubadoveu in Čerinovemu učencu. Zanj je bil denar »zelo plodonosno naložen, zakaj od Lajovica je pričakovati še mnogih koristi za slovenski narod na umetniškem polju«. In res. Z odličnim uspehom je končal kompozicijo. Pri izvedbi njegove diplomske naloge Gozdna samota je bil na dunajskem konservatoriju navzoč Matej Hubad. Lajovic je prvi slovenski glasbenik, ki je poleg konservatorija končal tudi juridično fakulteto.²³

Šola Glasbene matice se je po letu 1905 razvila v največji in najboljši glasbenovzgojni zavod na jugu monarhije. To je izjavil ministrski svetnik in šolski nadzornik dr. Karel Wiener. Ministrstvo je šoli zvišalo prispevek (subvencijo) na 3.000 kron. To priznanje je veljalo učiteljem, ravnatelju in odboru GM; zlasti učitelji so se pri pedagoškem delu zelo potrudili. Pri harmoniji so na primer pokazali lep napredek Hubadovi učenci: Milan Trošt, Vida Sešek, Mara Kabaj, Danica Kobler, Janko Ravnik; pri kontrapunktu Viljem Ločnik, Rudolf Bajde, Mirko Dežela, Ivan Karlin, Niko Štritof, Anton Trost, Anton Svetek mlajši.

Tečaj harmonije so uvedli že leta 1901, ker je izobrazba »v višji strokovno-teoretični znanosti neizogibno potrebna za razumevanje skladb pri vseh učencih na višji stopnji«. Harmonijo in kontrapunkt so takoj za tem uvrstili v predmetnik.²⁴

Odbor GM in učiteljski zbor sta uvajala razne oblike pouka pihal in trobil, učitelji so prirejali zanimiva predavanja iz pevske tehnike in organizirali priložnostne zborovske tečaje. Hubad je predaval za člane Pevske zveze »O izboljšanju petja s posebnim ozirom na izgovorjavo«; pevsko šolo je obiskovalo 12 žensk in 9 moških, tečaj za solopceve pa 23 kandidatov. Glasbena matica je odprla tudi kapelniški tečaj za učiteljsčnike. Odlično je uspel brezplačni pevski tečaj za deklice in dečke, stare od 7. do 12. leta. Deklice je poučevala Ivanka Hrast, dečke Matej Hubad. Mladinsko petje je na šoli doseglo višek v šolskem letu 1912/13. Tedaj je zborovske vaje obiskovalo 264 ljudskošolskih otrok, od teh dekleško zborovsko petje 28, šolsko zborovsko petje 36, koncertno zborovsko petje 46 učencev; glasbeno teorijo je obiskovalo 123 učencev. Odslej so morali tudi zboristi plačevati učni prispevek.²⁵

PONOVNE ZDRAHE

Navzlic lepim šolskim in koncertnim dosežkom so se nadaljevali in še poglobili spori med ravnateljem glasbene šole in artističnim vodjem Hubadom. Neposredna obtoževanja obeh vodilnih predstavnikov šole niso obetala nič dobrega. Proti dodelitvi naslova artističnega vodje Hubadu, je nastopil med drugim ustanovni član GM Fran Drenik in utemeljeval, da je ta podelitev v nasprotju z 8. členom pogodbe. K temu je pismeno obtoževal Hubada že prejšnji predsednik GM Anton Svetek; očital mu je svojevlastnost, svojevoljnost, da nima kvalifikacij za solopskega pedagoga, da ni vrnil sposojenih muzikalij. Hubad je na te očitke predložil odboru spričevalo o državnem izpitu, o obiskovanju Lehrerbildungskursa, o tečajih solopetja na dunajskem konservatoriju in potrdila o odličnih ocenah iz vseh predmetov. Odbor je sina Antona Svetka, ki je obtožujoče pismo proti Hubadu podpisal, izključil iz odbora, časopis Slovenec pa je razmere v Glasbeni matici v notici »Značaj in doslednost« še napihnil, čes da »vladajo v GM gnile razmere«. (Glej sejni zapisnik 28. XI. 1909). Na občnem zboru so ponovno ugotovili, da se GM ne sme vtikati v politiko, če hoče ohraniti podpore dežele in mesta.

Vpliv politične razcepljenosti, ki ga je povzročila klerikalna opozicija, je zasejal škodljiv razdor v notranje društvene odnose in se najprvo pokazal pri matičnem pevskem zboru. Hubad je odboru sporočil, da se počuti telesno (živčno) izčrpanega, kar je ugotovil zdravnik. Prosil je za dopust, a je pozneje pristal, da bi na šoli še poučeval, nikakor pa ne bi mogel več dirigirati. Prosi, da predsednik Anton Štritof pregovori dirigenta Václava Talicha, da ga pri vodenju matične-

ga zbora nadomesti. (Glej sejni zapisnik 15. oktober 1909). Talich je prošnji ugodil in pristal, vendar pod pogojem, da ga podrobno informirajo o sporedu za prvi koncert. Od vaje — te so bile trikrat na teden — je zahteval 4 krone. V pogodbi s Hubadom je odbor GM takole formuliral 7. člen: »*Za slučaj, da (Hubad) preneha delati s pevskim zborom, je dolžan poučevati 20 efektivnih ur na teden v društveni šoli, kar velja tudi v primeru njegove bolezni*«. Član odbora, namestnik blagajnika dr. Janko Žirovnik je predlagal, da prejme Talich za vsako 60-minutno uro 4 krone (ne za vajo!) in za koncertni nastop 100 kron, obenem je vabljen na seje artistskega odbora. Lajovic je celo predlagal, naj Hubad poučuje le 12 ur na teden, medtem ko je dr. Mantuani predlagal, da bi mu »*kakšen denarni zavod plačeval popolni dopust*«. O tem da bo govoril z dvornim svetnikom Wienerjem in referentom v ministrstvu za uk in bogočastje.²⁶

Prvi udarec je prišel s strani Antona Štritofa; odpoved na položaj predsednika GM in načelnika pevskega zbora je utemeljeval s tem, da je pevski zbor GM že dalj časa v krizi; ta je politične in finančne narave, pa tudi posledica nekaterih nezdravih osebnih ambicij. Štritof pristavlja, da se predsedništvu odpoveduje s težkim srcem, a se počuti duševno in telesno popolnoma izmučenega. Pripravljen je začasnemu predsedniku do izvolitve pomagati. Odbor se je njegovi odločitvi uprl in ga povabil, naj jo prekliče, sicer odstopa celotni odbor GM. — Nejevolja je izbruhnila tudi pri ženskem pevskem zboru. Njena načelnica Julija Ferjančič je izjavila, potem ko je Talich že vadil ženski zbor, da odlaga načelnštvo in izstopa iz zbora zato, ker o spremembi dirigenta pevk ni nihče obvestil. Z njo so zbor zapustile tri pevke, od altistk pa šest. Ko so jim člani matičnega odbora pojasnili vzrok spremembe, so se trenutno pomirile. Pomiril pa se ni užaljeni dirigent Talich, še posebej zato ne, ker so se raznesle po mestu govorice, češ da je neka klika Talichovih privrženecv nameravala »*strmoglaviti Hubada in da je bolezen le simuliral*«. Štritof naj bi s tem dejanjem nekakšnega spodrivanja Hubada ustregel pevskega društvu Ljubljana in s tem Slovenski ljudski stranki. Ker takega očitka upoštevanji dirigent ni prenesel, je od vodstva zbora odstopil. Strasti obrekovanja pa so plamenjele še kar naprej. Pevke so po hodniku vpile: »*Ta prekleti 'Penc' nas že ne bo učil*«. Nekaj podobnih besed je uporabil tudi Janko Colner pri vaji moškega pevskega zbora.²⁷

Hubad je vpričo 124 pevcev ponovno izjavil, da ni nanj nihče vplival, najmanj Štritof in da je vzrok njegove odpovedi bolezen. Člani pevskega zbora so ob tej priložnosti izjavili, da ostanejo nad političnimi strankami in da bodo prirejali vse velike koncerte v Unionski dvorani. Navzlic temu, da je dobil Talich popolno zadoščenje, ga Štritof ni mogel pregovoriti, da bi še naprej vodil pevski zbor. Nasprotno. Po mestu so govorili, da je vseh preprirov kriv Štritof, kar je bil prvi vzrok njegovega odstopa. Drugi vzrok je bil ta, da sta zaradi nestranskarske politike sovražili Glas-

beno matico obe stranki. Slovenski narod je napadal Štritofa in njegove kroge, da nočejo videti krize zbora, sicer ne bi vztrajali na poti njegove pogube, Ljudska stranka (dr. Pegan in Štefe) pa je očitala Glasbeni matici, da ji je pevski zbor Ljubljana prav toliko veljaven kot zbor GM. Najbolj jasen je bil Štefe: »*Naravnost je (GM) ne bomo napadali, ali naš končni cilj je, ugonobiti jo*«.²⁸

Tretji vzrok krize je iskati pri samem predsedniku. Ta ni mogel dnevno žrtvovati 2—4 ure za delo v društvu in zanemarjati svoje zasebno pisanje šolskih knjig, ki mu prinaša nekaj tisočakov. Jasno je, da ne more sam opravljati vsega pisarniškega dela. Da bi rešili to nalogo, so nekateri člani odbora (dr. Fr. Detela, namestnik predsednika) predlagali izreden občni zbor, drugi (dr. Žirovnik, namestnik blagajnika) so odklanjali tak predlog; predvidevali so, da bi bila to prilika za burne prizore in celo razbitje društva. Spore naj bi izravnavali v odboru. Po temeljitih razpravah je politik Pegan že izjavil, da ni nikoli nasprotoval GM in da namerava z društvom Ljubljana brezplačno širiti v nižjih slojih glasbeno izobrazbo. Društvo je v resnici imelo nekaj časa pevsko šolo. Z njegovim političnim nasprotnikom bo govoril odbornik dr. Mantuani. Žirovnik je vzpodbujal k slogi in solidarnosti, podprl je predlog, da je potrebno predsedniku preskrbeti administratorja in ga tako razbremeniti pisarniškega poslovanja. Krizo v ženskem zboru so rešili na ta način, da je odbor ostavko Ferjančičeve na Hubadovo pobudo sprejel, a odstopivše pevke bodo v zboru nadomestile nove. V moškem zboru so se razmere nekako ustalile. Štritof je odklonil denarno nagrado za pisarniško delo, ker se le-ta ne ujema s predsednikovim dostojanstvom. Sattner je bil mnenja, da ni biti preobčutljiv »*na vse, kar pišeno žurnalisti, raje se vsi skupaj posvetimo delu*«. Tajnik Alojzij Žebre je ugotovil, naj Hubad ponovno prevzame vodstvo zbora in, če na to pristane, bo tudi predsednik opravljal svojo dolžnost do konca mandata. Ob pristanku obeh je odbor rešil krizo, ki je marsikateremu Matičarju jemala voljo do dela in z zdrahami pretila omrtvičiti društveni in zlasti pevski razvoj. V bodoče pa bo moral odbor le resno razmišljati o trajnem nadomestilu zborovodje.²⁹

KRITIKE OD ZUNAJ IN VNOVIČ VÉLIKI VZPON

Kritike na račun Glasbene matice so prihajale tudi zunaj Ljubljane. Ko je urednik glasbene revije novi akordi dr. Gojmir Krek prebral na Dunaju članek Musikleben in Südösterreich — napisal ga je H. B. Fleischmann — je dobil bralec vtis, kot bi samó Glasbena matica storila kaj za glasbeno življenje na Slovenskem. Izmed skladateljev pisec omenja le p. H. Sattnerja in M. Hubada, kot bi drugih ne bilo. Pavel Kozina, pevski pedagog in publicist, omenja v članku Svoboda kritike, da vsaka še tako objektivna ocena,

ki ne izzveni v superlativih hvale Hubadu in njegove-
mu zboru, povzroči v Matici vihar; ocenjevalca Mati-
čarji takoj obsodijo, da je pristranski, imenujejo ga
intriganta, ignoranta in sovražnika Glasbene matice.
Krek je Kozino podprl, a podatkov o nadaljnji pole-
miki ni, ker je revija Novi akordi leta 1914 prenehala
izhajati.³⁰ Prenapete razprave, ki sicer iščejo resnico,
a se lahko neplodno vlečejo v nedogled, pa ne smejo
negativno vplivati na razmere v šoli, najmanj na uč-
ence. Tega dejstva se je zavedal predsednik GM An-
ton Štritof, ko je v poslovnem nagovoru navedel ve-
like uspehe, ki jih je v zadnjih dveh letih dosegla šola
GM. V šolskem letu 1909/10 se je število učencev po-
večalo na 447, sedemnajst učiteljev je poučevalo de-
vetnajst predmetov, javni šolski nastopi so se kako-
vostno izboljševali, še nikoli niso bile gmotne razmere
tako ugodne kot sedaj. Dobro so uspevale
podružnične šole, le konservatorija društvu ni uspelo
ustanoviti.³¹

SLOVENSKA FILHARMONIJA IN PRIPRAVE ZA NASTANEK KONSERVATORIJA

Iz šolskega orkestra in društvene godbe je 1908 na-
stal prvi slovenski koncertni orkester, sestavljen iz sa-
mih šolanih glasbenikov. Vodil ga je Václav Tadič.
Izvajal je velika simfonična dela ter prirejal priljubl-
jene ljudske, promenadne in zabavne koncerte. 25.
septembra 1908 ga je odbor GM preimenoval v Slo-
vensko filharmonijo; štel je 35 instrumentalistov. Ne-
katere člane te ustanove je sprejela Glasbena matica
za učitelje v svojo šolo. Po nekaj letih so se pojavile
motnje in nesporazumi, največ od ljudi, ki so še pred
nastankom te ustanove velikodušno ponujali ugodne
delovne razmere. Tudi »priznana premožni krogi«
Slovenske filharmonije niso podprli. Nevarnost je na-
stopila 1911, ko so njeni člani grozili z odstopom.
Vrhunec stiske se je pojavil, ko je Hubad glasoval
proti predlogu predsednika Štritofa, da odbor izplača
Slovenski filharmoniji za vsakokratno sodelovanje
orkestra v polni zasedbi 400 kron. Nekaterim članom
odbora GM ni bilo všeč, da je orkester nastopal tudi
brez sodelovanja pevskega zbora.³² Več vzrokov,
med njimi finančni, prestižni je bilo, da je ta izredno
dobro vpeljana in potrebna koncertna ustanova leta
1913 prenehala delovati.

Ob postopni razširitvi in dopolnitvi predmetnika,
pomnoženem poučevanju pihal in trobil, ustanovitvi
novih ansamblov, godalnega in simfoničnega orke-
stra, ob usposabljanju pevskih in instrumentalnih so-
listov, ob vse večjem zanimanju za teoretične pred-
mete — harmonije, kontrapunkta itd. — ob uspeš-
nem delovanju matičnega pevskega zbora so zoreli
pogoji za ustanovitev visoke šole, to je konservatori-
ja. »Slovenci smo zalagali ves slovanski jug z glasbe-
nim materijalom, noben jugoslovanski narod širom
Avstrije ni storil toliko za razvoj glasbene vzgoje in
umetnosti kot slovenski«, so ocenjevali takratne raz-
mere Matičarji. Hubad je na seji matičnega odbora

(13. oktobra 1908) poročal, da je govoril z nadzorni-
kom z Dunaja Wienerjem v zadevi ustanovitve popol-
ne glasbene šole; odgovoril je, da bo ta ustanovljena,
ko bo deloval dober orkester in ko bodo dobri peda-
gogi poučevali te predmete. Ko se bo to zgodilo, bo
dobila Glasbena matica od države izdatno podporo
za razširitev šole. Dvorni svetnik in šolski inšpektor
dr. Karl Ritter von Wiener je bil tej zamisli zelo na-
klonjen. Hubad je nemudoma predlagal oceniti hišo
in inventar GM, pripraviti in predložiti seznam učitel-
jev, izdelati predračun za Glasbeno matico, Orglar-
sko šolo in Slovensko filharmonijo, vendar ko je bilo
vse to storjeno in odposlano, deželni odbor vojvodine
Kranjske tej vlogi ni ustregel. Tudi ponovne vloge
(1913) deželna vlada ni ugodno rešila.³³

Vzroki za neuspeh so bili v pomanjkanju denarja
in v političnih razmerah. Proti društvu je v deželnem
zboru nastopila klerikalna večina; tako je moralo le-
to za šolo še naprej nositi težka finančna bremena ter
s sredstvi skrajno varčevati. Do leta 1919 je društvo
šestkrat dvignilo učni prispevek. Zaradi zvišane uko-
vine je leta 1921 izstopilo 133 učencev, prošnje za zni-
žanje učnega prispevka je vložilo 69 učencev, dokaz,
kako klavern učinek je prineslo splošno zviševanje
ukovine za finančni dohodek društvene blagajne.
Čim bolj se je bližala vojna, tem bolj je primanjko-
valo sredstev; nekaterim pomožnim učiteljem je moral
odbor službo odpovedati, stalnim pa znižati plače.³⁴

Člani odbora niso bili enotni glede števila na novo
vpisanih učencev in zmogljivosti šole. Šolski nadzor-
nik p. H. Sattner je na odborovi seji 22. oktobra 1917
izjavil, da šola GM vpisuje preveč učencev, medtem
ko je Hubad zagovarjal tak vpis z besedami: »Če ne
bi bila šola na dobrem glasu, ako ne bi učiteljstvo
vestno spolnjevalo svojo dolžnost, ne bi bilo toliko
obiskovalcev. Šola mora biti na razpolago vsem slo-
jem, ki tudi v resnici vsi brez razločka uživajo pouk v
glasbi v tem dobrodelnem, potrebnem in kulturnem
zavodu.« Istega leta je odbor navzlic pomanjkanju —
pomoč je prihajala celo s fronte — nekaterim učitel-
jem zvišal nadure na podlagi službenih let. Hubadu je
odbor določil nov poslovnik za vodenje zbora in kon-
certne nastope. V njegovi odsotnosti ga je nadomeš-
čal dr. Pavel Kozina.³⁵

DRUŠTVENI (1919) IN DRŽAVNI (1926) KONSERVATORIJ — PRVI VISOKI GLASBENI ŠOLI NA SLOVENSKEM

Ravnatelj Matične glasbene šole je bil 31 let Fran
Gerbič. Po njegovi smrti 29. marca 1917 ga je nasledil
Matej Hubad. Vztrajno je deloval na tem, da bi razši-
ril šolo Glasbene matice v visokošolski zavod, to je v
konservatorij. V novi državi Srbov, Hrvatov in Slo-
vencev je bil izvoljen v gledališki konzistorij, nekaj let
je bil Hubad upravnik opere. Deloval je kot urednik
Matične založbe, pri notnih izdajah in priredbah slo-
venske pesmi 16. in 17. stoletja ter ljudskih pesmi za
mešane zhbore. Transkribiral in izvajal je dela slo-

venskega renesančnega skladatelja 16. stoletja Jacobusa Gallusa.³⁶

Dejanski uspehi v pripravah za nastanek društvenega konservatorija so se pokazali šele takrat, ko je po končani vojni deželni glavar Mirko Lubec na pobudo Izidorja Cankarja sklical člane gledališkega konzistorija z namenom ustanovitve operne, dramske in orkestralne šole. Odbor Glasbene matice je 18. oktobra 1918 delegiral v gledališki konzistorij Hubada, dr. Fr. Kimovca in Antona Juga. Na podlagi sklepov seje konzistorija je odbor GM 24. marca 1919 sklenil ustanoviti konservatorij, ki je začel delovati že v jeseni 1919, 21. maja orkestralno društvo, medtem ko je stoštiri let staro glasbeno šolo, ki je delovala v okviru nemško usmerjene Filharmonične družbe, priključil šoli Glasbene matice. Poseben odbor GM (člani odbora so se menjavali, a Hubad je deloval v vseh komisijah) je pripravil program in statut za konservatorij. Poverjenišтво za uk in bogočastje je v Ljubljani z odlokom št. 6453, 5. januarja 1920 odobrilo *Prvemu jugoslovanskemu konservatoriju za glasbo in igralsko umetnost* pravico javnosti. Ravnatelj konservatorija je postal Matej Hubad. Predsednik društva Glasbene matice dr. Vladimir Ravnihar, sin prvega predsednika GM, se je na občnem zboru zahvalil učiteljskem zboru in Hubadu ter poudaril, da je konservatorij najlepše darilo vsem, ki so delovali v matičnem društvu. Prav v tem času je tudi zbor načrtoval turnejo v Francijo.³⁷

Društvo Glasbena matica in novi glasbenovzgojni zavod sta v državi Srbov, Hrvatov in Slovencev slavila zmago. Število društvenih članov je naraslo na 1123, od teh je bilo 33 ustanovnih, 4 častni in 1086 rednih; matični zbor je štel 169 pevcev in pevk, na konservatoriju je poučevalo 29 učiteljev 1491 učencev. Zavod je finančno podprla deželna vlada, likvidacijska komisija deželnega odbora, odbor je kupil nove muzikale in skrbel za razpečevanje le-teh po Hrvaškem, v Bosni in Srbiji. Glavni del zasluga gre pri teh uspehih pripisati Hubadu. A so Matičarjem istčasno grenile neskajeno veselje stare in nove težave. Učilnice so bile razmeščene v Vegovi, Gosposki ulici in v poslopju Filharmonične družbe na Kongresnem trgu. Stroški za vzdrževanje učnih prostorov, za plače učiteljem, za nakup instrumentov, zlasti zelo dragih klavirjev so grozeče naraščali, kar je bil glavni vzrok za neprestani pritisk Matičarjev na odgovorne uprave in politične organe oblasti, da bi podprli konservatorij. Proces administrativnih priprav in osebnih stikov z odločujočimi prosvetnimi in finančnimi ministri beograjske vlade se je zavlekel v leto 1926.³⁸

Prva realna možnost za ustanovitev državnega konservatorija se je pojavila z objavo uredbe o Državnem konservatoriju v Beogradu, ki je veljala tudi za Zagreb in Ljubljano (Službene novine 12. januarja 1921, št. III/8). Pogajanja so se nadaljevala 1923; takrat so Matičarji pripravili predračun, statistične podatke o učiteljih in učencih. Predsednik

Glasbene matice je v Beogradu o pripravah obširno poročal ministroma za prosveto in finance. Izid teh prizadevanj se je pokazal leta 1926 (I. IV.), ko so konservatorij delno, in leta 1927 (I. II.), ko so ga »v celoti podržavili«.³⁹

Četudi sta dosegla Hubad in predsednik GM Ravnihar s svojimi sodelavci ob podržavljenju konservatorija velik uspeh, učitelji z ukrepi odbora niso bili zadovoljni. Organizirani v Društvo učiteljev so že leta 1925 vložili oster protest zaradi odklanjanja in zapostavljanja njihovega prispevka pri upravljanju šole. Zavzeli so se za zmanjšanje učne obveznosti in za pravilno razvrstitev v kategorije, ravnatelja šole naj bi volil učiteljski zbor, Lajovicu so odrekli (ko še ni bil šolski nadzornik) biti član izpitne komisije; vse te zahteve je ravnatelj šole zavrnil. Kasneje je Lajovic (1928) kot šolski nadzornik na seji odbora izjavil, da mora šola preiti od rokodelskega v pravi umetniški pouk. Učitelji, ki nimajo popolne izobrazbe, so se lahko zaposlili le začasno (provizorično). Spremembe pri študiju je morala pisarna sproti evidentirati. — Vezi med odborom in učitelji niso bile nikoli pristne. Slednji so mu očitali okorelost sistema, ki je premalo skrbel za strokovni razvoj inštrumentalnih solistov.⁴⁰

HUBAD — VZGOJITELJ, KI SPREMINJA TEORETIČNO ZNANJE V USTVARJALNO PRAKSO

Ob koncu dvajsetih in v začetku tridesetih let se je Hubad polagoma umikal iz javnega življenja. Dne 31. julija 1933 je pri Opštem odeljenju ministarstva prosvete vložil prošnjo za upokožitev. V odboru Glasbene matice je deloval do začetka 1936 in naslednjega leta 3. maja umrl. »Očeta slovenske glasbe« so pokopali na stroške banovine in občine. 29. decembra 1933 ga je na položaju ravnatelja konservatorija nasledil njegov učenec Julij Betetto.⁴¹

Brez Hubada Slovenci ne bi tako zgodaj predstavili svoje pesmi na evropskem koncertnem odru, še bolj bi kasnili z ustanovitvijo konservatorija, takó tehnično in umetniško pripravljenih pevcev, pa tudi inštrumentalistov ne bi imeli. Brez glasbenih šol, podružnic Glasbene matice na slovenskem ozemlju ne bi zaživele v takem obsegu glasbeno življenje. Hubad je bil nadarjen in usposobljen organizator glasbenega šolstva, izdeloval je statute, učne načrte, na podružničnih šolah nadzoroval glasbeni pouk. Enkratni učitelj je bil pred zborom ali pred solistom, od njiju je zahteval in dobil največ, kar je možno dobiti, v njegovem zboru so peli najboljši pevci, iz njegovega razreda so odhajali najboljši solisti, prekaljeni z učno metodo, ki jim je zagotavljala dolgo koncertno in operno kariero. Imel je sposobnost da je pri učnem procesu vzbudil naglo in nenavadno zainteresiranost pevcev za obravnavana vprašanja; uživali so in se včasih tudi zabavali, ko je s prepričevalno besedo in lastno inter-

pretacijo posameznih fraz predstavljal zvočni učinek. Govoril je o skladateljih in njihovem ustvarjanju; znal je pričarati pravljичen svet in kmalu zatem je že ob nešteti ponavljanjih pilil muzikalno prednašanje zvočnega tkiva. Pevci so mu s prej neznanim potrpljenjem in zavzetostjo sledili. Fortissimi so zveneli kot orgle, pianissimi so pomirjevali razburkane duhovne premike. Koliko volje in prizadevanja, koliko veličastnega doživljanja, pa tudi živčnih vzponov in ekslozije se je nabralo pri oblikovanju pravšne zvočne barvitosti in glasovne uravnovešenosti!

Tako kot vsak učitelj solopetja je tudi Hubad srečaval učence z majhno inteligenco in še manjšo pridnostjo, prišli so pevci z veliko ambicije in zgledno pridnostjo, a malo glasu. Pri obeh danih dispozicijah je bil za morebitni neuspeh kriv učitelj. Za uspeh morata ob veliki muzikalnosti učenca vztrajno delati oba, učitelj in učenec. Učitelj mora trdovratno in smotno opozarjati na napake, učenec jih mora z isto vneto in potrpežljivostjo odpravljati. Proces tehničnega in umetniškega izobraževanja je zamotan, poln nastavljenih čeri. Pot do uspeha pa je posuta s trni. Mnogi učenci na tej poti omagajo; če pa ob vseh pogojih muzikalnosti, nadarjenosti in pridnosti vztrajajo, jim je trud bogato poplačan. In, ali se toliko truda plača vlagati v deset in večletni glasbeni študij? Vsekakor.

Samo za spoznavanje in umevanje glasbe je potrebna od mladih nog pravilna glasbena vzgoja. Za začetni pouk je zelo pomemben preizkušeni in široko razgledan glasbeni pedagog. To je tista magična sila, ki učenca spodbuja in bodri, da se z dnevno vajo vedno bolj spoznavno pogloblja v skrivnost tonske govoriče. Izpoved z njo je vabljiva tako za ustvarjalca, izvajalca, kot poslušalca. Zato ima glasbeno izobraževanje izjemen pomen tudi za tiste učence, ki se ne posvetijo glasbenemu poklicu, ampak sprejemajo sadove muziciranja kot ljubitelji in prijatelji glasbe. Noben pevski učitelj na Slovenskem se ni prizadeval tako dosledno in uspešno za odpravo pevskih napak kot Hubad. Noben vzgojitelj ni dal toliko znanja tistim, ki so imeli dovolj veselja in potrpljenja, da so vzdržali težko in dolgo pot pevske izobrazbe. Hubad je slovensko pevsko mladino naučil tega kar so se doslej hodili učiti h glasbenim pedagogom velikih narodov. Bil je redek talent, ki je doumel vso globino pevske umetnosti.

Pomen Hubadovega glasbenega delovanja je v prizadevanjih za oblikovanje kulturno razgledanega človeka. Za ta prizadevanja je prejel številna odličja, med temi ga je Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu imenovala za častnega člana. V utemeljitvi je naveden sklep »za izjemen prispevek k slovenski glasbeni reprodukciji, glasbenemu tisku in harmonizaciji narodnih pesmi.« Kot izvajalec je izostroval glasbeni okus poslušalcev in za dirigentskim pultom je ostal neporažen suveren. Hubadovi učenci so dosegli doma in na svetovnih opernih in koncertnih odrih velika priznanja.⁴²

OPOMBE

AG — Akademija za glasbo, CG — Cerkevni glasbenik, D — Delo, DS — Dom in svet, GA — Glasbena akademija, IGA — Izvestja Glasbene akademije, IGM — Izvestja Glasbene matice, J — Jutro, LZ — Ljubljanski zvon, NA — Novi akordi, PGM — Poročilo Glasbene matice, S — Slovenec, Sej. zap. GM — Sejni zapisnik Glasbene matice, SN — Slovenski narod, UT — Učiteljski tovariš, Z — Zbori, ZGUS — Zgodovina glasbene umetnosti na Slovenskem, ZKOS — Zveza kulturnih organizacij Slovenije. — 1. Brez podpisa, Matej Hubad, šestdesetletnik, Slovenski narod 26. VIII. 1926, št. 194, str. 2; Ivo Peruzzi, Matej Hubad, k 40-letnici kulturnega dela, Zbori, 1932, letnik VIII, str. 1—4. — 2. Narodna in univerzitetna knjižnica, muzikološki oddelk, sejni zapisnik Glasbene matice (sej. zap. GM), 8. IV. 1886; Poročilo GM, 1888, str. 6; Slovenski narod, 26. III. 1886 — 3. I. Peruzzi, Matej Hubad, Z, 1932, št. 2, str. 9—10. — 4. I. Peruzzi, Matej Hubad, k 40-letnici kulturnega dela, Z, 1932, str. 9, 10; Z, 1927, I. X., str. 41. — 5. Sej. zap. GM, 13. X. in 30. X. 1891; PGM, 1893, str. 25; I. Peruzzi, Z, 1932, str. 10. — 6. SN, 2. XII. 1891; sej. zap. GM 1891, 1892; IGM, 1894, str. 35. — 7. Sej. zap. GM, šolsko leto 1891/92; SN, 13. VI. 1892; Z, 1932, str. 36; PGM, 1893, str. 28; LZ, 1892, št. 4, str. 249, 254; ib., 1892, št. 7, str. 447; IGM, 1894, str. 36, 37. — 8. LZ, št. 4, 1892, str. 249; št. 1, 1894, str. 61; št. 4, 1894, str. 252. Pri Haydnovem oratoriju Stvarjenje je sodelovalo 180 pevcev, med njimi šolski zbor. »Vse je zvenelo čvrsto in lepo, najtežji fugirani stavki so bili izvajani fino in podrobno. Treba je izraziti brezpogojno hvalo zboru in voditelju Hubadu.« Glej še SN, 16. XII. 1892; PGM, 1893, str. 33, 34; DS, 1893, 47; LZ, 1894, št. 12, str. 762; IGM, 1894, str. 37, 38; IGM, 1898, str. 67. — 9. LZ, 1895, št. 4, str. 251; 1895, št. 5, str. 322; IGM, 1898, str. 7, 67, 68; Sej. zap. GM, 20. XII. 1895. — 10. Izvestja GM, 1894, str. 13—23; SN, 14. VII. 1894. — 11. IGM, 1898, str. 31—47, 69, 70; LZ, št. 5, 1895, str. 322, 327; Dom in svet, št. 8, 1896, str. 252. O koncertu zbora Glasbene matice so pisali časopisi iz nemškega, češkega, hrvaškega in slovenskega govornega področja ter slovenske revije. — 12. Brez podpisa, Matej Hubad, 60-letnik, SN, 29. VIII. 1926, str. 2; sej. zap. GM, 17. in 27. VII. ter 12. IX. 1896; IGM, 1898, str. 35, 44; LZ, št. 5, 1896, str. 324; Z, VIII. 1932, št. 6, str. 37, 38. V zvezi s Slovensko protestantovsko pesmarico glej: dr. Dragotin Cvetko, Spodbuda za prebujenje slovenskega duha, Delo, 9. II. 1984 in dr. Danilo Pokorn, Pesem slovenskih protestantov v priredbah slovenskih skladateljev, Ljubljana, ZKOS, 1986, str. 2, 3. — 13. Sej. zap. GM, 15. VII. 1899; 18. II., 27. in 29. III. (izredni občni zbor) in 22. VI. 1899 (volitve novega odbora). — 14. Sej. zap. GM, 15. VII. 1899, 14. II. in 11. IV. 1900. — 15. Učitelji so kasneje organizirali pokojninski sklad, kamor so vplačevali svoje prispevke. — Sej. zap. GM, 1. X. 1896; 16. IV. 1898; 14. III. 1899. — 16. Potrpežljivost je pri učenem procesu relativen pojem, marsikdaj je padla tudi kakšna trda beseda. — 17. SN, 9. in 14. VII. 1899. — 18. SN, 3. IV. 1900.; DS, 1900, št. 8, str. 254. — 19. SN, januar in 7. IV. 1900; DS, 1900, št. 8, str. 254; LZ, 1900, št. 2, str. 132; DS, 1900, št. 3, str. 94. — 20. SN, 12. XII. 1900; DS, 1901, št. 1, str. 63; LZ, 1901, št. 1, str. 67. — 21. Sej. zap. GM, 4. IX., 13. X., 23. XII. 1908; 18. III., 16. VIII., 23. IX., 14. X., 21. XI., 14. XII. 1909; ib. 10. X. 1910; IGM, 1910, str. 53—72. — 22. Brez podpisa, Matej Hubad, J, 28. VIII. 1926, str. 3; Z, 1. X. 1927, str. 41; Z, 1932, VIII., št. 2, str. 11. — 23.

Sej. zap. GM, 8. X. 1903; SN, 28. VI. 1902, 8. X. 1903. — 24. Sej. zap. GM, 4. VI. 1904; IGM, 1906, str. 11; ib. 1907, str. 34, 35; ib., 1908, str. 24, 25; SN, 24. III. 1906. — 25. SN, 27. X. 1906, 25. X. 1907; Sej. zap. GM, 1907 do 1910; ib. 8. VII., 5. IX., 20. X. 1912; ib. 4. III. 1914; IGM, 1906, str. 17. — 26. Sej. zap. 21. XI. 1909, 27. Sej. zap. 28. XI. 1909. — 28. SN, 23. XI. 1909; sej. zap. 24. XI. 1909. — 29. Sej. zap. GM, 24. XI. 1909; SN, 1908, 11. I., 17. I., 31. I. 1908, 21. XI., 28. XI. 1909. — 30. P. Kozina, Novi akordi, 1914, 13, str. 22—23 in 14, str. 15, 23; Musikkultur in Südösterreich, Dunaj, 1914, D. Cvetko, ZGUS, III., 1960, str. 378, 380, 452, 453. — 31. Glej sejne zapisnike GM in IGM, 1908—1910; SN, 14. IX., 23. XI. 1909. Navzlic prizadevanjem odboru GM ni uspelo ustanoviti podružnično glasbeno šolo v Ribnici. Prav tako se je izjalovil poskus združitve šole GM z Orglarsko šolo v Ljubljani (Sej. zap. 11. XI. 1913) — Predlog Saše Šantla, da bi odbor GM ustanovil podružnično glasbeno šolo v Pazinu v Istri, po daljših razpravah ni uspel. Sej. zap., 12. VI. 1918. Iz podatka v sejnem zapisniku GM od 6. I. 1916 izvemo, da se je na Rakovniku učil tri leta gosli Anton Fabian, iz česar lahko zavržno sklepamo, da je tam delovala že od leta 1913 podružnična šola GM. Glej še sej. zap. 14. VI. in 18. X. 1918. — 32. SN, 4. IV. 1908 in 23. II. 1911, str. 5; IGM, 1909, str. 7, 21, 25, 26 in 1910, str. 19, 20; sej. zap. GM, 20. III. 1908. — 33. Sej. zap. GM, 13. X. 1908; 14. IX. 1909 in nadaljnji zapisniki do 30. IX. 1914; SN 30. IX. 1913. — 34. SN, 14. IX. 1909; sej. zap. 1914, 30. IX. — 35. SN, 30. IX. 1913; sej. zap. 1917, 22. IX., ib. 1919, 24. III. — 36. Sej. zap. 29. III. 1917, 6. VIII, 18. X. 1918. V pičlih treh letih se je število učiteljev na obeh šolah povečalo od 30 na 60 s honorarnimi, a je pozneje zopet upadlo. Glej sej. zap. GM, 21. V. 1919, 6. X. 1921. — 37. M. Hubad, Jugoslovanski konservatorij Glasbene matice v Ljubljani, Cerkveni glasbenik, 1919, XLII, str. 59, 70; Sej. zap. GM, 18. X. 1918; ib. 24. III. 1919; ib. 17. XI. 1920. Matični zbor je koncentriral v teh-le francoskih mestih: Strassbourg, Nancy, Reims, Lille, Paris, Lens, Lyon, Grenoble, Geneve in v Švici: Bern, Zürich. Sej. zap. GM, 16. I. 1929. — 38. Sej. zap. GM, 1919, 1920; SN, 23. VI. 1919, str. 4; SN, 19. VII. 1919, str. 5. M. Hubad, Jugoslovanski konservatorij, glej op. 37. — 39. Prvo pomoč je dobila Glasbena matica že leta 1922 od ministrstva za socialno politiko. Konec maja 1924 je bilo

sprejetih z odlokom ministrstva za prosveto (O.N. br. 27.067) v državno službo deset učiteljev in naslednje leto še dva. Hubad je bil državno nastavljen leta 1922 kot upravnik Narodnega gledališča v Ljubljani. Leta 1926 (I. IV.) so bili državno nastavljeni še trije učitelji, administrator, pisarniški poduradnik (zvaničnik) in služitelj konservatorija. — Glej IGA, 1939/40, str. 7, 8; sej. zap. GM, 13. I. 1927; S, 23. X. 1925, str. 3, 4; M. Hubad, Jugoslovanski konservatorij GM v Ljubljani, UT, 27. VIII. 1919, str. 6. Hubadu je ob tem velikem uspehu podržavljenja konservatorija in ob 60-letnici življenjskega jubileja priredil odbor GM veliko slavlje. V Skaručni mu je zbor GM zapel podoknico in pevski zbori pred stanovanjem v Ljubljani, njegovi pevci solisti Jurij Betetto, Ljubiša Ilčič, Pavla Lovše in Josip Rijavec so pripravili v Unionski dvorani in v Zvezdi slavnostni koncert, Hubad je prejel diplomu častnega člana GM, album s slikami. — Sej. zap. GM, 10. VIII. 1926. — 40. Sej. zap. GM, 28. VI. in 28. XII. 1925, 30. VIII. 1928. Slovenska glasbena revija, št. 1, 1951, str. 81. Podobne kritike je na račun GM in koncertne poslovalnice napisal Stanko Vurnik v Dom in svetu ter Slovencu. Tu navaja, da pevski zbor GM, ki je koncertiral na Češkem, Poljskem in v Franciji, sedaj stagnira in zanemarljivo gostovanje na slovenskem podeželju. Konservatorij bi morali modernizirati, absolventi premalo poznajo sodobno glasbo in v njihovi izvajalni praksi pogrešamo več umetniške poglobljenosti. Glej še: DS, 1929, str. 62—65; S. 1929, maj; Sej. zap. GM, 16. II. 1929 in 8. I. 1930. Pevski zbor GM je po Hubadu prevzel Srečko Kumar, »najvrednejši naslednik, mlad, temperamenten, do skrajnosti delaven in vztrajen, pevci slede njegovi sugestivni roki.« SN, 9. V. 1924. — 41. Sej. zap. GM, 1933, 3. VI. in 11. VI.; ib.; 1933, 29. XII. — 42. Brez podpisa, Matej Hubad — šestdesetletnik, SN, 28. VIII. 1926, str. 2. Brez podpisa, Matej Hubad, k 60-letnici njegovega rojstva, J. 28. VIII. 1926, str. 3; Z, 1932, letnik VIII, št. 1, str. 3, 4; ib., 1932, št. 2, str. 12; CG, 1919, leto XLII, št. 5, 6, str. 48; SN, 19. VII. 1919, str. 5. — Na predlog Umetniškega oddelka prosvetnega ministrstva je kralj odlikoval z redom Belega orla upravnika Narodnega gledališča v Ljubljani Mateja Hubada. SN, 27. VI. 1924, št. 145; ib. 5. VII. 1924, št. 151. Kumar je predlagal reorganizacijo zbora, ustanovitev zborovodske šole in — ponovno — mladinskega zbora.

ZAČETKI ELEKTRIFIKACIJE SPODNJE IN ZGORNJE ŠIŠKE

BRANKO ŠUŠTAR

»O 20. stoletju prerokujejo, da bode stoletje elektrike«, je na pragu novega, dvajsetega stoletja govoril ljubljanski župan Ivan Hribar. A tedaj so se njegovi someščani električnih žic še bali in le neradi sprejemali to novost,¹ čeprav so ljubljanske ulice od leta 1898 poleg plinskih osvetljevale tudi električne luči. Razsvetljava glavnega mesta dežele Kranjske pa je zbuja la željo po posnemanju tudi v predmestjih.

Spodnja Šiška, nekdanj prva vas ob poti iz Ljubljane na Gorenjsko, v začetku 19. stoletja ni štela niti 500 ljudi, ob koncu stoletja pa je imela že štirikrat več prebivalcev. Postajala je del ljubljanskega predmestja in leta 1900 je bivalo tam 4900 ljudi, četrto stoletja zatem pa so cenili prebivalstvo Spodnje Šiške na preko 8000 ljudi.

Že v letih pred prvo svetovno vojno so čutili Šiškar-